

Причини вибору професії

Анна Трофименко

*студентка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: trofymenkoay@krok.edu.ua*

Ірина Сингаївська

*кандидат психологічних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: irinas@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-6802-0081*

Проблемою вибору професії займалися багато дослідників. Із відомого розмаїття підходів у визначенні чинників вибору професії особливої уваги, на нашу думку, заслуговує класифікація М. Вебера, за якою соціальні дії, яким є і соціально-професійний вибір, розмежовуються на цілераціональні соціально-професійні вибори, в основі яких лежить очікування певної поведінки, предметів зовнішнього світу та інших людей і які використовують певні «вимоги» та «засоби» для досягнення раціонально визначеної та добре продуманої мети, та ціннісно-раціональні вибори, що ґрунтуються на цінності певної поведінки, незалежно до чого вона призведе. Цілераціональні вибори мотивуються майбутнім, перспективами та конкретними цілями людини, тоді як ціннісно-раціональний вибір є лише засобом досягнення інших цілей. Запропонована Вебером класифікація соціальної дії, звичайно, не дає всіх варіантів орієнтації дій [1].

Значний вплив на вибір професії має інформаційне поле, в якому перебуває конкретна людина. А мотиви виборів, своєю чергою, впливають на активність суб'єкта в пошуках інформації. Сама здатність людини виділяти в оточуючому світі сукупність значущих об'єктів та ситуацій дає змогу успішно здійснювати ситуацію вибору: зовнішній світ конкретизується, утворює індивідуальний світ на основі сформованих потреб, які і є причинами вибору. Сформовані потреби поширюють свою значущість на різні об'єкти (ситуації, події), і тому людина може задовольнити одну й ту саму потребу за рахунок різних об'єктів середовища та в різних ситуаціях. Багаточисленні вибори, які здійснює Людина, є вибором засобів і способів для задоволення потреб. Мотив формується на основі актуальних потреб та особливості ситуації. Сукупність потреб особистості і реальних ситуативних умов є тим основним чинником, який впливає на вибір діяльності суб'єкта. Вибір життєвого шляху обмежується реальними обставинами, людина далеко не завжди приймає рішення вільно, буває так, що те чи інше рішення вона має робити під тиском обставин. Ступінь вільного особистісного вибору пов'язаний із рівнем суспільного розвитку [2; 3].

Сформованість потреб індивіда реалізується в конкретних умовах його життя. Самоформування потреб пов'язано з особливостями життєдіяльності людини, з ними пов'язана і їх реалізація, але обмежує певною мірою їх пошук.

При вивченні мотивації вибору професії людиною розрізняють:

1. Її рівні – соціальний та внутрішній (внутрішньо усвідомлювані та неусвідомлювані спонуки).

2. Її ставлення до діяльності – «зовнішня» та «внутрішня» мотивація [4].

Отже, доходимо висновку, що вибір професії, з психологічної точки зору, тісно пов'язаний з наявністю внутрішньої мотивації вибору. Виходячи із зазначеного, для переведення зовнішньої мотивації на внутрішній рівень важливим завданням є вивчення особливостей формування мотивації вибору професії і факторів впливу на вказаний процес.

Мотивація вибору професії формується під впливом соціальних та внутрішніх факторів, вона здійснюється з урахуванням минулого досвіду та з позицій очікуваного майбутнього, в її побудові значну роль відіграють емоційні, пізнавальні та вольові компоненти. Значення дослідження особливостей формування мотивації обґрунтовується положеннями про взаємозв'язок мотивації з професійним навчанням та процесами професіоналізації особистості і спрямовується на виділення тих чинників, які забезпечують ефективність даних процесів з метою впливу й управління їх формуванням під час професійної орієнтації [5].

Саму ж послідовність етапів вибору професії можна подати таким чином:

1. Виникнення проблеми, її суб'єктивне розуміння та ставлення до неї.

2. Оцінювання можливих варіантів її розв'язання.

3. Вибір оптимальної альтернативи та визначення її суб'єктивних афективно-когнітивних критеріїв.

4. Формування психологічної готовності до її прийняття, що забезпечує узгодження внутрішніх структур і зовнішньої необхідності.

5. Здійснення вибору.

Психологічний механізм детермінації вибору професії, таким чином, представлено через співвіднесення мотиву й мети. Оскільки мета є особистісним утворенням, пов'язаним із мотивами, здібностями людини та вимогами, що поставлені перед нею, при перевазі компонентів «треба» вона буде нечіткою, недостатньо конкретною чи неповною. Це впливає з того, що наявні якісна своєрідність мотивації, сила, стійкість залишатимуться низькими, оскільки дане досягнення не є внутрішньо необхідним.

Список використаних джерел

1. Радчук Г. К. *Особистісне та професійне самовизначення як чинник професійного становлення особистості. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. Вип. 5.*
2. Сингаївська І. В. *Психологічні особливості узгодження особистісних і суспільних вимог до професійної успішності викладача. Проблеми сучасної психології. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 30. 2015. с. 574–588.*
3. Maslow A. *Theory of Human Motivation. Psychological Review, 1943, Vol. 50. P. 370–396.*
4. Моргун В. Ф. *Багатовимірна теорія особистості про світогляд людини в контексті*

інваріанту просторово-часових орієнтацій. Психологія і особистість. 2015. Вип. 2 (1). С. 23–44.

5. Артемов В. Ю., Сингаївська І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. Вчені записки Університету «КРОК», 2022. № 1 (65). С. 149–163.